

student de gelegenheid wordt geboden, de voorbereidende vakken breed te hooren voordragen, zonder verplicht te zijn, zich meer ervan in te prenten, dan voor zijn latere vorming noodig is. Te Edinburgh is deze weg gevolgd: een arts is benoemd tot examinerator in de geneeskundige natuurkunde. De examinerator geeft van zelf leiding aan den onderwijzer. Maar het is de vraag, of alle candidaten het aangenaam zullen vinden, door een vreemde te worden geëxamineerd. En dan, wie onzer heeft niet de toegevendheid ondervonden juist van groote vakgeleerden, die wel zeer goed inzien, dat de propaedeuticus geen candidaats-examen in de natuurwetenschappen behoeft te kunnen afleggen.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

DE VOORBEREIDING VOOR DE STUDIE DER GENEESKUNDE.

In een reeks hoofdartikelen, waarin met grooten ijver een schat van gegevens zijn verzameld, behandelt de eerste beheerende redacteur de voorbereiding voor de studie der geneeskunde hier te lande en elders. Met opzet heeft BURGER zich onthouden van beschouwingen en geeft cijfers en gegevens met toelichting. Toch is een groote voorliefde voor de wis- en natuurkundige voorbereiding tegenover de klassieke tusschen, en hier en daar in, de regels duidelijk te lezen.

Ik meen, dat het niet aangaat zich geheel van beschouwingen te onthouden en dat wel degelijk andere overwegingen dan blootte cijfers gewicht in de schaal behooren te leggen.

Dat de toestand hier te lande niet deugt, daarover heerscht geen verschil van gevoelen; de vraag, waaromtrent men het niet eens is, is of de studie der oude talen voor den aanstaanden geneeskundige wenschelijk is of niet.

BURGER heeft eenige reeksen cijfers verzameld, waaruit blijkt, dat deze studie in elk geval niet noodzakelijk is. Het is verbazend moeielijk om met cijfers iets te bewijzen ten opzichte van deze zaak. Men kan a priori aannemen, dat een jongmensch, dat op zijn 18de tot 20ste jaar een vrij moeielijk examen heeft afgelegd, in staat moet zijn zich met behulp van colleges en goede handboeken voor een examen zelfstandig te bekwamen, tenzij dit examen vakken bevat, die niet kunnen worden bestudeerd zonder kennis van een ander vak. Dat voor ons propaedeutisch examen wiskunde niet kan worden gemist, spreekt vanzelf, maar dit betreft dan nog alleen de natuurkunde. Met deze restrictie is er geen enkele reden, waarom niet nog meer diploma's dan H. B. S. en gymnasium de studie in de geneeskunde mogelijk zouden kunnen maken. Wanneer de uitslag van alle examens voor beide categoriën studenten dezelfde was, dan zou dit niets bewijzen, dan dat beide opleidingswijzen in staat zijn jongelieden op te leiden tot menschen, die zelfstandig kunnen werken.

Nu zijn echter de cijfers niet gelijk en ik meen, dat het goed is daarop even te wijzen. BURGER vergelijkt de resultaten der academische en staats-

examens. In een noot wordt het verschil tusschen theoretisch-geneeskundig en doctoraal-examen verklaard. Niet echter het verschil tusschen candidaats- en tweede natuurkundig examen. De berekening van BURGER is niet geheel juist. Men kan wel aannemen, dat, op enkele uitzonderingen na, ieder, die zich aan dit examen onderwerpt, tenslotte slaagt. Om eenigen maatstaf te hebben, mogen alleen vergeleken worden degenen die de eerste maal, dat zij examen doen, slagen. Men behoort dus niet te vergelijken het aantal malen, dat examen is afgelegd, en het aantal geslaagden, maar het aantal aspiranten en het aantal dadelijk geslaagden 1). Wanneer van 100 aspiranten 75 slagen, dan wordt het aantal examens $100 + 25 = 125$ met 100 geslaagden. Het aantal weigelukte examens is dan echter niet 80 maar 75 pCt. Volgens berekening slaagden na 1896 voor het candidaatsexamen 69.2 pCt. voor het tweede natuurkundig examen 62.1 pCt. Vóór 1896 zijn deze cijfers 74.9 en 54.4 pCt., over alle jaren 70.9 en 58.1 pCt. Dat dit verschil vóór 1896 zoo veel grooter was, kan worden toegeschreven aan de leerlingen die van de 4de klas gymnasium kwamen, maar ook later is het verschil te groot, om aan het toeval te worden toegeschreven. Het groote struikelblok voor de meesten is het eerste examen. Is dit eenmaal achter den rug, dan gaat het verder ook wel. Voor den gymnasiast is dit het propaedeutisch examen. De moeilijkheid der zelfstudie is dan overwonnen. Voor den burgerscholier levert het eerste natuurkundig examen weinig moeilijkheden op, maar daarna begint voor hem eigenlijk de studie. Daaraan geloof ik het verschil in de cijfers te mogen toeschrijven. Is deze verklaring juist, dan pleit dit zeker niet voor de burgerschool en zeker wel tegen het overbrengen van de propaedeusis naar de school.

In de tweede plaats geeft BURGER de opleiding van de professoren en lectoren in de geneeskundige en wis- en natuurkundige faculteiten. Deze laatste behoren buiten beschouwing te blijven. Het spreekt als een boek, dat voor iemand, die in eenig onderdeel van de wis- en natuurkunde studeert, de weg langs de burgerschool de gemakkelijkste is. Ieder examen is een voortzetting, uitbreiding van het vorige. Voor ons echter zijn de wis- en natuurkundige vakken hulpwetenschappen, eveneens de vakken van het candidaats-examen. Wil men vergelijken, dan mogen alleen de docenten in de geneeskunde in aanmerking komen. Het begin van de studie in beide faculteiten is ongeveer dezelfde, maar verder hebben zij niets gemeen. Van de professoren in de geneeskunde, die op de naamlijst van leden der maatschappij van 1909 voorkomen, zijn van de 45 slechts 3 niet gepromoveerd. Nu kan men wel zeggen, dat promoveeren niet gelijk staat met een klassieke opleiding, maar het is toch zeker merkwaardig, dat tot nog toe slechts zoo weinigen tot hoogleeraar zijn benoemd, die geen oude talen kenden.

Maar zelfs indien het meerendeel dezer hoogleeraren de hogere burgerschool had doorloopen, dan zou dit nog weinig bewijzen. Wij hebben niet noodig een opleiding, die geschikt maakt voor natuurwetenschappelijk onderzoek, maar die ons geneeskundigen levert geschikt voor de praktijk. De opleiding behoort een zoodanige te zijn, dat niet reeds aan het begin der

1) Daar sommigen vaker dan éénmaal zijn afgewezen, zijn de cijfers niet geheel juist.

akademische loopbaan de grondslagen voor verder zelfstandig onderzoek worden weggenomen, maar een opleiding, die in staat stelt een kundig beoefenaar der wetenschap te worden, behoeft nog niet voldoende te zijn, om bruikbare menschen te maken. Deze zijde van het vraagstuk is voor ons van overwegend gewicht. De natuurvorschcr mag zich in zijn laboratorium opsluiten om de wetenschap te dienen, wij moeten de maatschappij dienen. Voor den geneeskundige is het niet voldoende, over een voldoende hoeveelheid kennis te beschikken, maar hij behoort iets meer te zijn. Of de wiscn natuurkundige opleiding in dit opzicht hetzelfde kan geven als de klassieke voorbereiding, is een vraag, die overwogen behoort te worden. Er zijn er die de oude talen geheel over boord willen werpen, in hoofdzaak omdat men er niets van onthoudt. Dit argument is van toepassing op onze geheele voorbereidende studie. Een onderzoek naar de kennis van de geneeskundigen omtrent de meeste vakken behalve de klinische, zal even bedroevende resultaten opleveren als een onderzoek naar de kennis der oude talen. De schoolopleiding heeft ten doel studenten af te leveren, die in staat zijn zelfstandig te denken en te werken. Om dat te leeren zijn vakken noodig, die hersengymnastiek eischen, en daarvoor zijn het beste geschikt wiskunde en Latijn. Er is veel voor te zeggen, om de student in de geneeskunde, wiens studie geheel gaat in natuurkundige richting niet van den beginne af in die richting te dresseeren, maar een kijk te geven op andere dingen, waarvoor, wat men er ook tegen moge zeggen, de klassieken zeer geschikt zijn, omdat wij daartegenover veel objectiever staan, dan tegenover de levende volken.

Langzamerhand is het aantal geneeskundigen, dat de burgerschool heeft doorlopen, toegenomen tegenover de klassiek gevormden. Men mag zich wel eens de vraag stellen, wat daarvan de oorzaak is. Het bezwaar tegen het gymnasium is, dat men reeds, als men een kind er heen zendt, moet beslissen, dat het zal gaan studeeren, terwijl de burgerschool gelegenheid geeft deze keus uit te stellen. Dat schijnt juist, maar de praktijk leert, dat de ouders in den regel een plan klaar hebben. Dat plan kan mislukken, maar gewoonlijk bestaat er wel degelijk een voorloopige keuze. De jongen zal studeeren als het blijkt, dat hij er geschikt voor is. En aangenomen wordt, dat die geschiktheid bestaat, als de school doorlopen wordt. De geneeskundigen, die het gymnasium hebben doorlopen, zijn op het gymnasium gedaan, met het plan arts te worden, de meesten die de burgerschool hebben doorlopen eveneens. Daarbij komen die later dit plan hebben opgevat en die komen allen van de H. B. S.

De studenten in de geneeskunde, die van huis uit, daarvoor bestemd waren, hebben niet zelf hun opleiding gekozen, maar de ouders. De reden waarom de hogere burgerschool wordt verkozen is voor een groot deel gelegen in de kortere d. i. veelal goedkoopere studie. Als bewijs geef ik hier het aantal studenten in de geneeskunde te Groningen van 1880 tot 1896 en daarnaast, hoe velen lid waren van het studentencorps.

Ik deel dit lijstje alleen mee, als bewijs, dat niet de meest gewenschte opleiding, maar de beurs de keuze in den regel bepaalt; dat ook vaak de keuze bepaald wordt, door de nabijheid van een van beide scholen spreekt van zelf.

Ik breek een lans voor de oude talen, omdat ik meen, dat de indruk,

Jaartal.	PROMOVENDI.		A.S. ARTSEN.	
		lid van het corps.		lid van het corps.
1880	191	72	20	11
1884	96	88	74	49
1888	65	64	130	77
1892	74	64	175	100
1896	58	47	162	89

die in de laatste jaren gewekt is, alsof de klassieken bij de geneeskundigen vrijwel algemeen in den ban gedaan zijn, wel eens tegengesproken mag worden. Ik geloof niet, dat die meening zóó algemeen is, als het schijnt. De gelijkwaardigheid van burgerschool en gymnasium voor den aanstaanden geneeskundige is niet met cijfers te bewijzen.

De toestand, zooals hij nu is, is onhoudbaar. De burgerschool is er en zal een voorbereidingschool voor geneeskundigen blijven. Daartegen te vechten zou een dwaasheid zijn. De leerling van de H. B. S. moet toegelaten worden tot de akademische examens. De vraag is echter of het wenschelijk is, dat zonder meer beide eindexamens zullen worden gelijkgesteld of dat van den bezitter van het eindexamen H. B. S. kennis van de Latijnsche taal zal worden geëischt, alvorens hij tot de studie in de geneeskunde zal worden toegelaten. Misschien krijgen wij ingrijpender wijzigingen, zooals BURGER die wenscht, waarin de oude talen nog een plaats innemen, misschien zal de wijziging meer tot de klassieke opleiding naderen. Wij weten het niet. Wij weten echter ook niet, wat de geneeskundigen wenschen. Het zou jammer zijn, indien een wetswijziging tot stand komt, zonder dat de Ned. maatschappij tot bevordering der geneeskunst zich heeft uitgesproken. Of met onze wenschen rekening zal worden gehouden, is een tweede vraag, maar als er eenig gevolg van te wachten is, dan moet bekend zijn, wat wij wenschen.

De gewone weg is, om een commissie te benoemen, die een rapport samenstelt en de conclusies onderwerpt aan het oordeel van de algemeene vergadering. Dat op die manier de meening van de leden niet tot zijn recht komt is het vorig jaar gebleken bij het rapport over de praktische vorming van den geneeskundige. Of de conclusies van dat rapport de meening van de meerderheid van de leden weergaven, is niet gebleken. Hetgeen nu voor de deur staat, is eveneens voor onzen stand en voor de maatschappij van zeer groot belang. Ik zou daarom niet eerst een rapport willen, dat daarna door de leden behandeld wordt, maar een rapport, gegrond op de meening van de leden. Laten alle leden gelegenheid hebben zich over enkele hoofdzaken uit te spreken, dan kan een commissie de daardoor verkregen gegevens verwerken tot een rapport. Daarvoor is noodig een hoofdelijke rondvraag onder de leden. Hoe de vragen precies zouden moeten luider, kan een commissie uitmaken. Om mijn bedoeling duidelijk te maken, geef ik het volgende vragenlijstje, dat op een briefkaart met ja of neen kan worden beantwoord:

1°. Acht gij het wenschelijk, dat de bezitters van het eindexamen H. B. S. zonder meer tot de studie in de geneeskunde worden toegelaten?

of 2°. Acht gij een aanvullingsexamen in de Latijnsche taal wenschelijk?
of 3°. Acht gij het wenschelijk, dat bij de voorbereidende studie voor de studie in de geneeskunde de oude talen — of alleen Latijn — een integreerend bestanddeel van het onderwijs uitmaken?

4°. Hebt gij zelf Latijn of Grieksch geleerd?

Uit de antwoorden op deze vragen kan worden opgemaakt, welke waarde nog aan de oude talen gehecht wordt. Zoowel zij, die ze geheel verwerpen, als zij, die ze alleen willen toelaten als hulpmiddel om de terminologie te kunnen begrijpen, als tenslotte zij, die nog hechten aan klassieke opleiding, vinden gelegenheid zich uit te spreken. BURGER vat naar het mij voorkomt het begrip klassieke opleiding te beperkt op en laat het alleen gelden voor een volledige gymnasiale opleiding. Dat iemand, die zich even laat klaar dresseeren voor een examen, niet klassiek gevormd is, spreekt van zelf, maar men mag toch wel van klassieke vorming spreken, wanneer met ernst studie van de oude talen gemaakt is, hetzij de loopbaan begonnen is met de klassieke of deze talen op lateren leeftijd zijn bestudeerd. Volgens BURGER zou de doctor in de oude letteren niet klassiek gevormd zijn, als hij de burgerschool heeft doorloopen. Daarover te twisten is nutteloos, maar omdat dit begrip niet voor ieder hetzelfde is, heb ik het woord in de gestelde vragen niet gebruikt.

Het kan zijn, dat een dergelijk onderzoek niets oplevert. Dan is er niets verloren. Maar het is de eenige weg, om te weten te komen, hoe de geneeskundigen zelf over de zaak denken. En ik hecht aan het oordeel van de geneeskundigen groote waarde. Zij gevoelen in hun later leven, wat aan hun opleiding ontbroken heeft, en waardeeren, wat zij ontvangen hebben. De docenten kunnen beoordeelen, of de opleiding een zoodanige is, dat de studie met vrucht kan worden gevolgd. Dat daarvoor de opleiding aan de burgerschool voldoende is, is gebleken. De vraag, of de opleiding ook voldoende is voor de taak, die wij in de maatschappij vervullen, of dat die opleiding nog beter kan zijn, daarover kan de docent niet oordeelen, maar de geneeskundige zelf wel. Overal treden de oude talen naar den achtergrond. Hier te lande beschikken wij tengevolge van onze zonderlinge wetten over een dertigjarige ervaring, waarbij de helft van de geneeskundigen geen Latijn geleerd heeft. Onder dezen zijn er die dat betreuren, terwijl door anderen de oude talen slechts als nuttelooze ballast worden beschouwd. Dat niettegenstaande de studie twee jaar langer duurt, nog een zoo groot aantal studenten hun opleiding aan het gymnasium hebben ontvangen, bewijst, dat de klassieke opleiding nog niet zijn bekoring heeft verloren.

Hoe de geneeskundigen er over denken is niet bekend. Wordt de zaak in de afdelingen behandeld, dan krijgt men geen bruikbare gegevens. Het is een dwaasheid een dergelijke zaak bij meerderheid van stemmen uit te maken. Laat daarom alvorens de zaak zelf behandeld wordt, een onderzoek onder de leden de gegevens leveren, waaruit een te benoemen commissie een rapport kan samenstellen. De indruk, dien ik gekregen heb, is dat een dergelijk onderzoek wel eens heele andere resultaten zou kunnen geven, dan men verwacht. De bewering, dat wij er niet over kunnen oordeelen, kan moeielijk worden volgehouden, waar wij zelf verplicht zijn om voor onze zonen te kiezen en door anderen voor hun zonen om raad worden gevraagd.

Ook indien een wetswijziging tot stand kwam zonder met onze wenschen rekening te houden, ook dan zou het nog goed zijn, dat wij zelf wisten, hoe de geneeskundigen hier te lande over deze zaak denken.

Stiens, 2 Februari 1910.

L. DE JAGER.

Aan beschouwingen over de betrekkelijke waarde der klassieke en andere onderwijsrichtingen kunnen wij niet veel plaats inruimen. Naar aanleiding van bovenstaand stuk bepaal ik mij dus tot enkele opmerkingen: 1°. De omrekening mijner cijfers voor het candidaats- en tweede natuurkundig examen helpt niet, daar zij, die meer dan twee keer examen deden, en zij, die ongeslaagd zich terugtrokken, onbekend zijn. Ook blijft deze geheele statistiek waardeloos, nu de cijfers voor doctoraal en theoretisch-geneeskundig tegen elkaar opwegen. — 2°. Het propaedeutisch onderwijs is ingericht met het oog op de gymnasiasten, zeer ten nadeele der burgerscholieren. Daarmee vervalt DE JAGER's argument tegen het overbrengen van de propaedeusis naar de school. — 3°. Naar de wis- en natuurkundige studie is niet de weg door burgerschool en staatsexamen, maar wel die door het gymnasium de *gemakkelijkste*. — 4°. Van de 50 hoogleeraren der geneeskundige faculteiten ontvingen 4 hun geheele opleiding buitenslands; 10 deden eindexamen gymnasium; 21 het *admissie-examen oude wet*(!); 3 dragen den doctorstitel eershalve; 6 promoveerden in het buitenland; 6 in het geheel niet. — 5°. Wie zijn kind wil laten studeeren, maar nog niet weet in welke richting, zendt hem naar het gymnasium. — 6°. De Groninger corpsstatistiek bewijst, dat veelal de gymnasiasten uit een anderen maatschappelijken stand komen dan de burgerscholieren. Dit mogen wel zij bedenken, die den oud-gymnasiast beschaafder vinden dan den oud-burgerscholier. Het huisgezin draagt tot de beschaving meer bij dan de school. — 7°. Dat de a.s. onderwijsherziening ons nòz dichtter bij de klassieke opleiding zal brengen — neen, voor zulk een anachronisme behoeft geen vrees te bestaan. — 8°. Een onderzoek per vraagbrief, zooals collega DE JAGER wil, zou heel onbetrouwbare uitkomsten geven. Immers mededeeling, dat men eenige kennis van Latijn (maar hoeveel?) voor den arts gewenscht vindt — zooals ook ik op bldz. 271, n°. 5 heb voorgestaan — heeft met de vraag der klassieke opleiding niets te maken. Elke uitspraak in massa door de geneeskundigen, hetzij per vraagbrief, hetzij door vereenigingen, zou van weinig waarde zijn. Het komt niet op het aantal, maar op argumenten aan. — 9°. Een doctor in de klassieke letteren, die de burgerschool heeft doorlopen, heeft zijn klassieke vorming later ontvangen. Een oud-burgerscholier, die zich voor het staatsexamen B (vroeger voor het admissie-examen) klaar heeft laten stoomen, heeft doorgemaakt wat PEKELHARING noemde de „openlijke bespotting” der klassieke opleiding.

Amsterdam, 5 Februari 1910.

H. BURGER.

DE TITEL „MED. DOCTS.”.

Waarde gérant!

Onder de „aanvullingen” aan het einde van de reeks uwer belangrijke artikelen over „onderwijsbelangen” vind ik een zinsnede, die „oude gevoelens”